

REMIGIUSZ POŚPIECH

Uniwersytet Wrocławski, Instytut Muzykologii

ORCID: 0000-0001-5859-0734

***Kapelmistrz wrocławskiej katedry
oraz profesor i doktor honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego***

(Artykuł recenzyjny)

Mariusz Urban, *Twórczość religijna Josepha Ignatza Schnabla (1767–1831) w kontekście przemian stylistycznych muzyki przełomu XVIII i XIX wieku*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (Seria Muzykologiczna nr 10), Poznań 2024. ISBN 978-83-232-4279-6 (Print), ISBN 978-83-232-4280-2 (PDF), ISSN 0239-7625; DOI: 10.14746/amup.9788323242802

Najbardziej specyficzne i najczęściej wymieniane cechy kultury muzycznej Śląska, autonomicznego regionu pogranicza – jej bogactwo i różnorodność oraz umiłowanie tradycji, ukształtowane zostały w głównej mierze w wyniku działających na tym terenie zasłużonych postaci życia muzycznego, m.in. kantorów, organistów, kapelmistrzów, pedagogów czy kompozytorów¹. Do grona tego należy niewątpliwie Joseph Ignatz Schnabel (1767–1831) – kompozytor, muzyk-instrumentalista, dyrygent, pedagog, organizator życia muzycznego, długoletni kapelmistrz katedry wrocławskiej oraz profesor i doktor *honoris causa* Uniwersytetu Wrocławskiego (wówczas *Universitas litterarum Wratislaviensis*, później *König-*

¹ Por. Remigiusz Pośpiech. 2002. Carl Julius Adolph Hoffmann (1801–1843) – zapomniana postać opolskiego życia muzycznego. W *Ad plenam unitatem. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Arcybiskupowi Alfonsowi Nossolowi z okazji 25-lecia święceń biskupich oraz 70. rocznicy urodzin* (Opolska Biblioteka Teologiczna 55). Red. Piotr Jaskóła, Rajmund Porada, 415–426. Opole: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego; Remigiusz Pośpiech. 2004. *Muzyka wielogłosowa w celebracji eucharystycznej na Śląsku w XVII i XVIII wieku*. (Z *Dziejów Kultury Chrześcijańskiej na Śląsku* 29). Opole: Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 13–17.

liches Universität Breslau), pierwszy dyrektor (wraz z Friedrichem Wilhelmem Bernerem) działającego w tej uczelni od 1812 r. (oficjalne zajęcia od 1815 r.) Instytutu Muzyki Kościelnej (*Das Königliche Akademische Institut für Kirchenmusik*)². Twórca ten zasługuje na szczególną uwagę i przypomnienie jako ten, który aktywnie i na różnych polach wszechstronnej działalności wpisał się znacząco w rozwój tradycji muzycznej Śląska, będąc jednym z jej najwybitniejszych przedstawicieli, głównie jako prekursor „wrocławskiej szkoły (katolickiej) muzyki kościelnej” (twórca ponad 200 dzieł tego nurtu)³. Wobec wskazanych, skrótowo, niepodważalnych zasług wrocławskiego kapelmistrza katedralnego oraz żywej recepcji jego dzieł w XIX i pierwszej połowie XX stulecia (w niektórych ośrodkach sięgającej nawet czasów współczesnych⁴) trudno zrozumieć brak wyczerpującej monografii poświęconej Schnablowi, uwzględniając nawet trudności przy tworzeniu tego rodzaju prac naukowych dotyczących muzyków działających w przeszłości, wynikających głównie z niekompletnie zachowanych materiałów źródłowych. Warto w tym miejscu dodać, że brak ten dotyczy zresztą także innych zasłużonych muzyków wrocławskich działających w XIX w., do których należeli np.: Moritz Brosig (1815–1887), Adolph Friedrich Hesse (1809–1863), Bernhard Kothe (1821–1897) czy Max Filke (1855–1911)⁵.

W pełni zgadzam się z autorem recenzowanej rozprawy, który już na początku *Wstępu* stwierdza, iż „niezrozumiały może się wydać fakt, że omawiana twórczość została dziś niemal zupełnie zapomniana – nie tylko jako repertuar muzyczny o interesujących walorach artystycznych, lecz także jako przedmiot współczesnych badań muzykologicznych. Próba całościowego omówienia spuścizny kompo-

² Zob. Agnieszka Drożdżewska. 2012. *Życie muzyczne na Uniwersytecie Wrocławskim w XIX i I. połowie XX wieku. Edukacja muzyczna – działalność naukowa – ruch koncertowy* (Musicologica Wratislaviensia 7). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 44–70.

³ Na temat *Breslauer Schule* zob. np.: Rudolf Walter. 1981. *Die Breslauer Dommusik von 1805–1945. W Musik in Schlesien im Zeichen der Romantik*. Red. Gerhard Pankalla, Gotthard Speer, 87–88. Dülmen: Laumann; Hubert Unverricht. 1983. *Die Breslauer Organistenschule im 19. Jahrhundert. W Zur Orgelmusik im 19. Jahrhundert*. Red. Walter Salmen, 107. Innsbruck: Helbling Verlag.

⁴ Utwory Schnabla wykonywane są jeszcze dzisiaj; przykładowo: na terenie diecezji opolskiej.

⁵ Znamienne, że na przełomie lat 80. i 90. ubiegłego stulecia, kiedy rozpocząłem badania nad kulturą muzyczną Śląska, zaproponowałem redakcji *Encyklopedii Muzycznej PWM* opracowanie haseł wymienionych oraz innych przedwojennych muzyków śląskich, co nie zostało, niestety, zaakceptowane. Na szczęście, po 2000 r. muzycy ci stają się coraz częściej przedmiotem kompleksowych badań, czego ilustrację, obok recenzowanej monografii (opartej na rozprawie doktorskiej M. Urbana napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Ryszarda Daniela Goliańka w Instytucie Muzykologii UAM w Poznaniu w 2019 r.), stanowi np. opublikowane przed dwoma laty opracowanie: Ewelina Szendzielorz. 2023. *Twórczość mszalna Moritza Brosiga (1815–1887)* (Opoliensis Musica Ecclesiastica 12). Opole: Wydawnictwo Sindruk-DIMK, również będącej wynikiem projektu doktorskiego (realizowanego pod kierunkiem ks. dr. hab. Grzegorza Poźniaka, prof. UO w Instytucie Muzykologii UW).

zytorskiej śląskiego kapelmistrza wydała się zatem słuszna z uwagi na brak adekwatnych opracowań we współczesnej literaturze przedmiotu oraz interesujący kontekst przemian stylistycznych w muzyce europejskiej przełomu wieków XVI-II i XIX, w jakim zaistniała omawiana twórczość” (s. 13). Pragnę podkreślić, iż uwzględnienie tego kontekstu było znakomitym pomysłem, zaś jego wyczerpujący opis, oparty na szerokiej bazie źródłowej⁶, należy – moim zdaniem – do najbardziej wartościowych od strony poznawczej oraz naukowej przydatności (przyznaję, że sam dowiedziałem się wielu nowych informacji źródłowych z obszaru, którym zajmuję się w moich badaniach naukowych). Generalnie, już na początku recenzji mogę stwierdzić, że mamy do czynienia z opracowaniem treściowo wszechstronnym, rzetelnym i dojrzałym pod względem warsztatu naukowego, odznaczającym się znaczącymi walorami poznawczymi, co najważniejsze – opartym na odpowiednio szerokiej bazie źródłowej i umiejętnie syntetyzującym dotychczasowy stan wiedzy, a ponadto istotnie poszerzającym stan wiedzy w podjętym zakresie badań muzykologicznych. Należy jeszcze podkreślić emocjonalne zaangażowanie M. Urbana w realizację tematu poświęconego twórczości Schnabla, wynikające z wręcz symbolicznego faktu wspólnych korzeni zakotwiczonych w dolnośląskim Nowogrodźcu, w którym urodził się zarówno wrocławski kapelmistrz, jak i autor recenzowanej monografii.

Jasno i precyzyjnie sformułowany temat prezentowanego opracowania wskazuje zarówno na główną postać rozważań – Josepha Ignatza Schnabla, kapelmistrza katedry wrocławskiej, jak i podstawowy problem badawczy – ocenę twórczości religijnej w kontekście przemian stylistycznych muzyki przełomu XVIII i XIX w. We wstępie do monografii autor podkreśla, że jej nadrzędnym celem „była próba dokonania obiektywnej, a co za tym idzie – wielowymiarowej oceny dorobku twórczego wrocławskiego kapelmistrza. Jej przeprowadzenie wymagało nie tylko poczynienia odpowiednich analiz muzykologicznych zachowanych utworów, lecz także przedstawienia repertuaru w różnych perspektywach. Szczególnej uwagi wymagał ogólny kontekst historyczno-geograficzny, obejmujący procesy i zmiany zachodzące w różnych nurtach europejskiej muzyki katolickiej w drugiej połowie XVIII w. Drugi istotny punkt odniesienia stanowił ówczesny dyskurs teoretyczny rozwijany wokół zagadnienia muzyki religijnej, w ramach którego został wypracowany zespół cech normatywnych właściwych dla repertuaru tego rodzaju. Osobnego omówienia wymagały także lokalne tradycje komponowania muzyki

⁶ Wykorzystana w pracy baza źródłowa obejmuje rękopiśmienne i drukowane muzykalia, inwentarze nut, dokumenty, księgi liturgiczne, śpiewniki, traktaty teoretyczne, edycje źródłowe, ówczesną prasę, a także wyczerpującą, liczącą ponad 300 pozycji, literaturę przedmiotu (wraz z wydawnictwami leksykalnymi oraz źródłami internetowymi).

religijnej na Śląsku, pielęgnowane w czasie bezpośrednio poprzedzającym okres działalności muzycznej Schnabla” (s. 14). Jako niezbyt fortunne, a przynajmniej nie do końca precyzyjne, można określić dalsze stwierdzenie autora, iż „niejako na drugim planie niniejszej pracy postawiono zamiar przybliżenia współczesnemu czytelnikowi interesującej postaci Josepha Ignatza Schnabla – zarówno za sprawą informacji biograficznych, jak i tekstów źródłowych, w których podnoszono jego zasługi dla rozwoju kulturalnego miasta oraz popularyzowania muzyki kościelnej” (s. 8). Moim zdaniem, istotnym przedmiotem pracy, a także jej zasługą, jest jednak przede wszystkim uporządkowanie i przybliżenie najważniejszych faktów z życia oraz charakterystyka twórczości wrocławskiego kapelmistrza, natomiast obydwa te podstawowe zagadnienia ukazane zostały w szerokim kontekście rozwoju ówczesnej muzyki kościelnej.

W ciągu kilkunastoletnich badań Urban przeprowadził gruntowną kwerendę archiwalną i biblioteczną, wykorzystując – co chciałbym szczególnie podkreślić – szereg źródeł z epoki (w tym m.in. traktaty teoretyczne, informacje i recenzje prasowe, katalogi wydawnicze czy inwentarze muzykaliów), dotyczących nie tylko biografii i działalności Schnabla, ale także stanu i kondycji szeroko rozumianej religijnej kultury muzycznej na przełomie XVIII i XIX w. na terenie katolickich krajów Europy Środkowej. To wszystko pomogło mu w realizacji fachowej od strony metodologii badań muzykologicznych i szczegółowej analizy twórczości prezentowanego kompozytora oraz w umiejscowieniu jej, wraz z obiektywną oceną, w kontekście omawianej epoki. W sumie autor zdołał uporządkować oraz znacząco poszerzyć stan wiedzy dotyczącej zarówno biografii (głównie w zakresie uporządkowania faktów biograficznych), jak i zachowanej, rozproszonej po wielu archiwach twórczości wrocławskiego kapelmistrza. Warto w tym miejscu podkreślić, iż sporządzony w wyniku kompleksowych badań, liczący 280 pozycji, *Katalog tematyczny utworów Josepha Ignatza Schnabla* (Aneks I, s. 406–519) oraz szczegółowe *Kalendarium życia i działalności muzycznej Josepha Ignatza Schnabla* (Aneks II, s. 520–537) należą do fundamentalnych i najcenniejszych pod względem naukowej przydatności osiągnięć recenzowanej monografii. Warto tu dodać, że wspomniany katalog stanowi autorską wersję dokumentacji źródeł muzycznych stworzoną o współczesne normy stosowane w tym zakresie (które zostały szczegółowo podane zarówno do zasad sporządzania katalogu, jak i zasad tworzenia haseł). Pozostając przy aneksach, warto jeszcze dodać, że w ostatnim aneksie zamieszczono oryginalny (niemieckojęzyczny) tekst umowy objęcia stanowiska kapelmistrza katedry wrocławskiej (s. 538–540).

Przechodząc do bardziej szczegółowego opisu prezentowanego opracowania, należy zwrócić uwagę na jego przejrzystą i logiczną strukturę, uzasadnioną za-

równie od strony merytorycznej, jak i metodologicznej. Poszczególne rozdziały wzajemnie się dopełniają, co pozwoliło autorowi w sposób wyczerpujący przedstawić problematykę zakreśloną tematem.

W rozpoczynającym recenzowaną monografię *Wstępie* (s. 13–30) Urban klarownie zarysowuje założenia i cele pracy, ukazując zarazem jej podstawową problematykę oraz metody badawcze. Przedstawiony został tu ponadto w sposób wyczerpujący aktualny stan badań w zakresie podjętej problematyki, ujęty w szerokiej panoramie badań śląskoznawczych w odniesieniu do omawianego w pracy okresu, oraz zarysowana perspektywa metodologiczna, połączona z syntetycznym opisem struktury całości rozważań.

Rozdział pierwszy (*Muzyka liturgiczna Kościoła katolickiego w II połowie XVIII wieku*, s. 31–110) stanowi znakomitą syntezę rozwoju *musica sacra* w okresie poprzedzającym aktywną działalność kapelmistrzowską Schnabla. Autor rozpoczyna go od kwestii terminologicznych, dotyczących różnych rodzajów muzyki sakralnej, by podjąć ostatecznie próbę zdefiniowania kluczowego dla dalszego dyskursu rozprawy pojęcia *Kirchenstil*, posiłkując się zarówno dokumentami Kościoła oraz wybranymi tekstami z epoki, jak i współczesnymi opracowaniami tej problematyki. W dalszej części rozdziału Urban omawia wiodące ośrodki muzyki katolickiej w Europie (pośród ośrodków południowoniemieckich zabrakło mi Augsburga oraz Regensburga) oraz prezentuje – w ujęciu historycznym – najważniejsze gatunki muzyki liturgicznej na czele z kompozycjami mszalnymi. Pewien niedosyt wzbudza brak odniesienia rozwoju poszczególnych, omawianych kolejno, gatunków do terenu Śląska, co mogłoby stanowić dobrą egzemplifikację ich znajomości w pokoleniu kompozytorów poprzedzających bezpośrednio Schnabla. Wystarczyło wymienić tylko nazwiska ze wskazaniem przykładowych utworów, jak uczyniono to w przypadku *Vesperae chorales* (s. 76). Ostatnia część rozdziału pierwszego, poświęcona katolickiej muzyce liturgicznej w perspektywie normatywnej, należy niewątpliwie do najciekawszych fragmentów monografii, a zarazem najbardziej nowatorskich na gruncie muzykologii polskiej, którą czyta się z dużym zainteresowaniem. Omówiono tu najpierw zalecenia formułowane w dokumentach Kościoła (głównie encyklika *Annus qui* papieża Benedykta XIV z 1749 r.), następnie wydawane w omawianym okresie dyrektywy świeckie (przede wszystkim rozporządzenia cesarzy habsburskich: Marii Teresy i Józefa II), postulaty zawarte w publikowanych traktatach teoretycznych i encyklopediach (np. *Gradus ad Parnasum* J. J. Fuxa, *Gründliche Anweisung zur Composition* J. G. Albrechtsbergera czy *Allgemeine Theorie der schönen Künste* J. G. Sulzera), w końcu zaś polemiki zamieszczane na ten temat w ówczesnej prasie (głównie niemieckojęzycznej) oraz różnego rodzaju dziennikach podróży (m.in. zapiski z podróży po Europie angiel-

skiego muzyka Ch. Burneya oraz niemieckiego podróżnika F. Nicolaia). Całość dyskursu zwieńczona została syntetycznym, bogatym treściowo podsumowaniem, wskazującym na najważniejsze tendencje panujące w ówczesnej muzyce kościelnej. Urban wskazuje z jednej strony przyczyny jej kryzysu, z drugiej natomiast odnotowuje zwiastuny jej odnowy.

Rozdział drugi – biograficzny (*Joseph Ignatz Schnabel – kompozytor i animator wrocławskiego życia muzycznego*, s. 111–272), o charakterze syntetycznym, wnosi cenne poszerzenie stanu badań nad kolejami życia kompozytora, przedstawionymi w odniesieniu do wyróżnionych logicznie etapów jego działalności (dzieciństwo i młodość, działalność nauczycielska w Parzycach, początki działalności we Wrocławiu, aktywność kapelmistrzowska w katedrze wrocławskiej oraz w innych instytucjach stolicy Śląska). W oparciu o dostępne źródła i literaturę przedmiotu autor porządkuje, a czasem nawet prostuje informacje faktograficzne dotyczące wszechstronnej działalności oraz bogatej twórczości omawianego muzyka. Rozważania te poprzedza interesujący szkic dotyczący tradycji i rozwoju muzyki katolickiej we Wrocławiu w II połowie XVIII w., stanowiący swoiste podsumowanie dyskursu rozdziału pierwszego, wieńczy natomiast udana próba nakreślenia osobowości i charakteru Schnabla (z nawiązaniem do jego życia osobistego i rodzinnego) oraz wspomniana już charakterystyka twórczości. Dopełnienie tego rozdziału stanowi wyczerpujące omówienie źródeł dotyczących dorobku kompozytorskiego prezentowanego muzyka (z twórczym wykorzystaniem przedwojennej pracy Hansa Erdmanna Guckela z 1912 r.⁷ oraz katalogu utworów Schnabla opracowanego przez Adriannę Zarębską w 1998 r.⁸). Autor szczegółowo omawia najpierw podstawowe w tym wymiarze kolekcje Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu, Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu oraz Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie (tzw. zbiory wrocławskie), a następnie charakteryzuje również inne zbiory zawierające przekazy utworów wrocławskiego kapelmistrza, na czele z uporządkowanym przez siebie zbiorem muzykaliów wrocławskiego kościoła uniwersyteckiego. Istotne jest tu stwierdzenie Urbana, iż „o popularności Schnabla jako kompozytora świadczy obecność jego utworów w wielu kolekcjach europejskich” (s. 168). Potwierdzenie tego znajdujemy w międzynarodowej bazie źródeł muzycznych RISM, w której – jak podaje autor rozprawy – „figuruje obecnie

⁷ Hans Erdmann Guckel. 1912. *Katholische Kirchenmusik in Schlesien*. Leipzig: Breitkopf & Härtel, 149–161 (reprint: Wiesbaden 1972).

⁸ Adrianna Zarębska. 1998. *Katalog utworów Josepha Ignaza Schnabla zachowanych w: Bibliotece Kapitulnej we Wrocławiu, Oddziale Zbiorów Muzycznych Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, Oddziale Zbiorów Muzycznych Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*. Wrocław: Akademia Muzyczna im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu (praca magisterska).

696 rekordów sygnowanych nazwiskiem Schnabla, choć wiele z nich odnosi się do różnych przekazów tych samych kompozycji⁹. Najwięcej utworów wrocławskiego kapelmistrza przechowywanych jest w Niemczech, Austrii, Czechach i Szwajcarii; okazjonalnie figurują one także w archiwach i bibliotekach belgijskich, węgierskich, włoskich oraz rosyjskich. Zbiory zachowane na obszarze Czech i Moraw należy zaliczyć do równie bogatych, jak kolekcje polskie oraz niemieckie” (*tamże*). Przytoczone wyżej liczby ukazują szeroką recepcję twórczości Schnabla w wymiarze europejskim, stanowiąc zarazem kolejne potwierdzenie zasadności wyboru tematu badań i samej monografii.

Kolejne rozdziały pracy tworzą jej część analityczną, najbardziej rozbudowaną, dotyczącą bogatej i różnorodnej gatunkowo twórczości (głównie religijnej) omawianego kompozytora. Urban wykazuje w niej bardzo dobre opanowanie i rzetelność swojego warsztatu muzykologicznego, naukową wnikliwość, znajomość odpowiednio dobranych metod analityczno-badawczych oraz umiejętność formułowania właściwych wniosków, posługując się przy tym precyzyjnym i zrozumiałym językiem. Co ważne, wszystkie stawiane hipotezy i wnioski są odpowiednio argumentowane i posiadają przekonujące uzasadnienia w konkretnym materiale muzycznym oraz źródłowym. Podejmując próbę oceny poszczególnych kompozycji, autor opracowania odnosi je do rozważań rozdziału pierwszego, umieszczając je w kontekście rozwoju powszechnej i lokalnej tradycji muzyki kościelnej, w nawiązaniu do wyróżnionej kategorii tzw. *Kirchenstil*. W pierwszej kolejności analizie poddana została twórczość mszalna Schnabla, niewątpliwie najbardziej istotna i o największym ciężarze gatunkowym (rozdział trzeci: *Charakterystyka twórczości mszalnej Schnabla*, s. 173–262). Poszczególne grupy utworów, wyróżnione według kryterium liturgicznego (cykle *ordinarium missae*, *Requia*, *gradu*łały, *ofertoria*, *introity*), Urban rozpoczyna każdorazowo charakterystyką samego źródła (wraz z datowaniem), by poprzez omówienie poszczególnych elementów dzieła muzycznego (obsada, forma, tonalność, faktura) dojść do ukazania relacji słowno-muzycznych wraz ze wskazaniem najbardziej charakterystycznych rozwiązań kompozytorskich. Według podobnego schematu (czasem skróconego) przedstawione zostały pozostałe kompozycje o przeznaczeniu liturgicznym (rozdział czwarty: *Styl pozostałych kompozycji liturgicznych*, s. 263–315), które omówiono w następującej kolejności: nieszpory, hymny *vespertini*, antyfony maryjne, *Stationes* i hymny eucharystyczne oraz *Te Deum*. W kolejnych rozdziałach (V–VII) autor prezentuje gatunki muzyki religijnej wykonywane w kontekście liturgii (s. 316–332), czyli litanie i adaptacje tekstów niemieckich (tzw. *Deutsche*

⁹ W dniu pisania niniejszej recenzji rekordów tych było już 737.

Messe oraz pieśni mszalne i pogrzebowe), pozaliturgiczne kompozycje religijne (s. 333–343), z uwzględnieniem rozbudowanych dzieł wokarno-instrumentalnych i pieśni, a także twórczość świecką (s. 344–357), podzieloną na utwory wokalne i wokarno-instrumentalne oraz instrumentalne. W uzupełnieniu wymienione zostały ponadto kompozycje znane jedynie z tytułów (s. 358–359). Generalnie część analityczna nie budzi większych zastrzeżeń, co więcej, zasługuje na wyróżnienie i pozytywną ocenę. Obok klarownego oraz zrozumiałego toku dyskursu warto podkreślić ponadto, że poszczególne analizy ilustrowane są często przejrzystymi tabelami (dotyczącymi głównie struktutowania architektoniki, planu tonalnego i obsady), a także trafnie dobranymi i profesjonalnie sporządzonymi przykładami nutowymi.

Gruntowną znajomość Urbana w zakresie poruszanej w pracy tematyki w wymiarze źródłowym, analitycznym, historycznym, liturgicznym i estetycznym, ilustruje ostatni rozdział pracy (*Próba oceny stylu kompozytorskiego Josepha Ignatza Schnabla*, s. 360–400), znakomicie dopełniający część analityczną. Przedstawiono tu najpierw szczegółowo recepcję twórczości wrocławskiego kapelmistrza w XIX w., by przejść następnie do jej obiektywnej oceny w kontekście historycznym i w odniesieniu do paradygmatu stylu kościelnego (*Kirchernstil*). Niezwykle istotne są tu końcowe stwierdzenia, ukazujące wartość prezentowanego dorobku: „Konkludując niniejszą część pracy, należy podkreślić, że z uwagi na wielostronny charakter omawianej twórczości, próba dokonania jej oceny powinna być podejmowana z różnych perspektyw. Pod względem stylistycznym dorobek kompozytorski śląskiego kapelmistrza wykazuje cechy dojrzałego klasycyzmu, co w przypadku repertuaru pisanego na użytek Kościoła katolickiego oznacza kontynuację niektórych tradycji wypracowanych w poprzednich wiekach (wzorcowy podział tekstów, te same gatunki, stałe towarzyszenie *basso continuo*). O obecności oryginalnych cech profilu twórczego Schnabla zadecydowało głównie przestrzeganie przez niego postulatów *Kirchenmusik*. (...) W jego utworach wiodącą rolę odgrywają jasny i czytelny przekaz warstwy słownej, właściwa dla liturgii wyrazowość muzyczna oraz dążenie do formalnej zwięzłości” (s. 399–400). Urban zauważa ponadto, iż „wartość pozostawionego przez Schnabla dorobku leży także w doskonałym odgrywaniu roli użytkowej. Dość wspomnieć, że omawiany repertuar funkcjonował na Śląsku przez ponad wiek i był istotnym punktem odniesienia dla licznych kontynuatorów szkoły wrocławskiej” (s. 400). W tym miejscu dodam, że w mojej ponad 20-letniej pracy edukacyjno-formacyjnej ze środowiskiem muzyków kościelnych diecezji opolskiej (w latach 1985–2005) niejednokrotnie byłem świadkiem liturgicznych i koncertowych wykonań wybranych kompozycji Josepha Ignatza Schnabla. Fakt ten dobrze koresponduje z innym jeszcze stwierdzeniem

autora recenzowanej monografii, zamieszczonym w wieńczącym pracę zwięzłym i syntetycznym zakończeniu (s. 401–405): „Do trwającej ponad 150 lat popularności utworów Schnabla na Śląsku przyczynił się niewątpliwie swoisty kompromis, jaki kompozytor osiągnął, łącząc w swej twórczości rozwiązania konwencjonalne z autorskimi. Można ogólnie stwierdzić, że miejsce nadmiernej afektacji i popisu zajął w niej nasycony elementem religijnego skupienia wyraz muzyczny, a formy nazbyt skomplikowane zostały zastąpione rozwiązaniami o przejrzystej i czytelnej konstrukcji. Co istotne, na plan pierwszy wysunięto postulat czytelności tekstu słownego, dzięki czemu opracowaniom gatunków muzyki katolickiej w interpretacji Schnabla przywrócono ich właściwe, służebne wobec liturgii miejsce” (s. 401). Dlatego też w pełni i z całych sił popieram końcowy postulat Mariusza Urbana, by edycja dzieł wszystkich omawianego kapelmistrza wrocławskiej katedry stała się ukoronowaniem obchodów okrągłego jubileuszu dwusetnej rocznicy jego śmierci, jaki przypadnie w roku 2031.